

FACULTAT DE CIÈNCIES SOCIALS

GRAU EN SOCIOLOGIA

**ANÀLISI SOCIOLÒGICA DES DE LA
PERSPECTIVA DE GÈNERE**

CURS 2013-2014

GUIÓ DEL TEMA 1

GRUP A

PROFESSORA:

T. EMPAR AGUADO-BLOISE

TEMA 1. PERSPECTIVES TEÒRIQUES FEMINISTES. INTRODUCCIÓ A LA TEORIA FEMINISTA

ÍNDIX DEL TEMA:

1. La teoria feminista com a teoria crítica
2. Orígens il·lustrats de la vindicació feminista
3. Simone de Beauvoir
4. La tercera onada

BIBLIOGRAFIA BÀSICA:

Maldonado T. (2013): “Apuntes para una introducción a la teoría feminista”, en Díaz, C y Moreno, S. (ed) (2013), Sociología y Género, Madrid, Tecnos.

BIBLIOGRAFIA COMPLEMENTÀRIA:

Gil, S. (2013): “Feminismos contemporáneos en la crisis del sujeto. Hacia una política de lo común”, en Díaz, C y Moreno, S. (ed) (2013), Sociología y Género, Madrid, Tecnos.

Rodríguez de Castro, M^o T. y Marina, J.A. (2009): La conspiración de los lectores, Barcelona, Anagrama.

Alic, M. (1991): El legado de Hipatia. Historias de las mujeres en la ciencia desde la Antigüedad hasta fines del siglo XIX, Mexico, Siglo XXI editores.

Rodrigo, A. (2002): Mujeres para la historia. La España silenciada del S. XX, Barcelona, Ediciones Carena.

Sanfeliu, Ll. : “Les agrupacions femenines republicanes. Formació en drets i participació ciutadana durant la Segona República a València”
<http://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000189%5C00000083.pdf>

Dasí Asensi, R.: «Procés de Politització de les dones en la Segona República 1931-36». Ideco (1989-1991), núm. 6, pàg. 157-195.

WEBGRAFIA:

Historia crítica del feminisme espanyol

<http://www.youtube.com/watch?v=OnZfIX46jUI>

1. LA TEORIA FEMINISTA COM A TEORIA CRÍTICA

- a) Si bé tota teoria política té nexes amb la praxis social i política, en el cas de la teoria feminista açò és encara més pales, per tant es una teoria que no es pot dissociar de la pràctica- LA PRÀCTICA POLÍTICA DEL MOVIMENT FEMINISTA (PPMF)
- b) Objectiu de la PRÀCTICA POLÍTICA DEL MOVIMENT FEMINISTA: una transformació social que impacte sobre tots el àmbits de l'existència humana (Amorós, C.)
  - i) La TF està estretament vinculat amb “l'activisme militant” i exempt de neutralitat i asèpsia. Des de la PPMF l'anàlisi, descripció i comprensió del món té com a finalitat la seua transformació. La tematització del sistema sexe/gènere inseparable del seu qüestionament. No es tracta sols de descriure el món sinó d'entendre'l, analitzar-lo i transformar-lo.

“la TF qüestiona tant els mecanismes de poder patriarcal com els discursos teòrics que pretenen legitimar-lo i estarà orientat a la destrucció de la DOMINACIÓ PATRIARCAL” (Cobo, 1995)
- c) No pot haver bona pràctica que no es recolze sobre un adequat marc teòric. Teoria i praxis, acció i reflexió necessàriament integrats.
- d) Conceptualitzar i visibilitza (eix. “FEMINIZACIÓN DE LA POBREZA”, “DOBLE JORNADA”,..)
- e) Les grans teòriques i les pròpies activistes (feminisme radical dels 60 -Kate Millet; Firestone...) encara que als darrers temps (desmobilització; percepció de menys urgència ???)
- f) Implicació i derivació en nombroses branques del coneixement (Antropologia, Sociologia, Psicologia, Economia,...però com tota teoria política especialment de la Filosofia Política)
- g) La TF plena de debats entre les diferents corrents i plantejaments feministes

2. ORÍGENS IL·LUSTRATS DE LA VINDICACIÓ FEMINISTA

2.1. La il·lustració “conseqüent” versus la il·lustració “misògina”

- a) L'origen il·lustrat del feminisme com a moviment filosòfic i polític.
- b) La il·lustració i la raó per a explicar el món natural i per organitzar el social.
- c) Déu versus les teories del contracte. La horitzontalitat e igualtat entre les parts, deixant al marge allò sobrenatural. El S.XVIII anomenat “El Segle de les llums” per expressar el seu rebuig als obscurantismes medievals que s'intentaran superar amb la llum de la “raó”
- d) La il·lustració desacreditarà la desigualtat i donarà pas a la idea de ciutadania en oposició a la situació que es donava a l'Antic Règim. No obstant, tot açò es plantejarà en el plànol teòric, ja que de fet les dones quedaran excloses d'aquests drets. La incoherència revolucionaria, la distància entre el que es diu i el que es fa.
- e) Les pensadores i activistes aprofitaran l'estat d'opinió per tal d'apel·lar a la coherència i no permetre que es deixi fora la mitat de la humanitat. Des dels inicis la teoria i l'activisme feminista apel·larà tant al dret de les dones com a denunciar la incoherència i la falta a la raó.
- f) L'Enciclopèdia de Diderot i D'Alembert, exclouïa expressament del títol de “ciudadà” a les dones, les criatures i les classes subalternes.
- g) La relació entre feminisme i il·lustració fora de dubte però no exempta de tensions.
  - i) El feminisme, “criatura no desitjada” de la il·lustració (Varcancel, A.)
  - ii) El feminisme, el “pepet grill” o la “ventafocs” de la il·lustració (Amorós)
- h) La il·lustració conseqüent
  - i) Olimpia de Gouges
    - “La Ciutadana”
    - ”Declaració dels drets de la Dona”
  - ii) El marquès de Condorcet
  - iii) Mary Wollstoncraft
    - “Vindicació dels drets de la dona”(1792)
- i) La il·lustració misògina
  - i) Rousseau

2.2. El concepte de “naturalesa”

- a) Tots els sistemes de dominació tenen una imperiosa necessitat de ser legitimats. El concepte de “naturalesa” ha estat un dels instruments més emprats.
- b) Aristòtil afirmava que les dones i els esclaus eren per “naturalesa” inferiors als homes lliures.
  - i) Primer, Aristòtil versus els sofistes (convenció, contingència històrica front a la idea de fatalitat natural o destí que no té remei)
  - ii) Després, Deu i la seua voluntat. El procés de secularització de la modernitat retornaria la idea de la “naturalesa”
“la naturalesa, se pressuposa, que no pot ser modificada per la política” (Varcancel)
- c) Les dones concebudes com “naturalesa” front als homes que representen la “cultura”
- d) Wollstonecraft versus Rousseau. Wollstonecraft evidència les contradiccions de l'autor respecte a la educació diferenciada, submissa i sotmesa a l'home.
  - i) “Si les dones són submises i passives per naturalesa, com afirma el filòsof, perquè cal insistir tant en educar-les amb cura per tal que ho siguem?”
- e) El debat nature vs. nurture; biologia vs. ambient; determinisme biològic vs. constructivisme social

2.3. El feminisme del S.XIX

- a) L'herència rebuda del XVIII.
- b) La TF en els països anglosaxons (EUA i GB) on sorgiran nombroses associacions que conformaran un actiu moviment sufragista. Les sufragistes es capficaran en aconseguir els “drets de primera generació” (drets civils). No sols el dret al vot sinó també el dret a l'educació, al treball, a la propietat i administració dels bens.
- c) En la segona onada feminista la teoria i praxis del feminisme ja no se n'ocuparà sols de rebatre el plantejament antifeministes sinó que anirà més enllà. De la defensa front l'antifeminista al debat intrafeminista.
- d) El sufragisme nord-americà i les organitzacions antiesclavistes
- e) Algunes fites històriques:
  - i) 1840: Convenció Antiesclavistes Mundial (Londres).
  - ii) 1848: La Declaració de Seneca Falls.
es tractarà d'un text d'elaboració col·lectiva
Seguirà el model de la Declaració d'independència Nord-americana
  - iii) 1851: Convenció de Dones a Ohio.

Discurs Sojourner Truth (1797-1883) “Ain't I a Woman?”

iv) 1866: John Stuart Mill (Gran Bretanya).

Primera sol·licitud a favor del vot femení en el Parlament.

Reaccions del moviment feminista

“les suffragettes”

- f) El socialisme utòpic, el marxisme, l'anarquisme i el debat al respecte de la vinculació entre l'opressió patriarcal i l'opressió de classe (entre el patriarcat i el capitalisme).
- g) El feminisme del S. XIX es acusat de trencar la unitat de classe a través de les aliances entre proletàries i burgeses. Heide Hartman (1980) farà front a l'acusació llançada cap a les feministes acusades de trencar la unitat de classe dient que son els homes (burgesos i proletaris) els que estableixen un autèntic “pacte patriarcal interclassista” mitjançant la instauració del salari familiar (salari que permet sustentar a la família i mantenir la dona a casa per atendre els treballs de la llar, sense remuneració i a canvi de menjar i dormir).
- h) Clara Campoamor: “el vot de la dona no és una qüestió de conveniència política sinó de principis i per tant irrenunciable”
<http://www.asambleamadrid.es/Resources/Ficheros/Libros/voto%20femenino.pdf>

3. SIMONE DE BEAUVOIR

3.1. El “feminisme existencialista” de Simone de Beauvoir

- a) “Le Deuxième Sexe” (1949), sols quatre anys després d’aconseguir el dret al vot femení a França.
- b) Per als existencialistes en l’esser humà l’existència precedeix a l’essència. Es a dir, l’esser humà serà primer i després s’anirà definint. SB es preguntarà si això també és així en les dones. Per a dona s’ha dissenyat una essència (“l’etern femení”) que defineix un lloc pràctic i simbòlic per a les dones. Aquelles que no aconsegueixen el model seran penalitzades. Les dones son en el patriarcat intercanviables, idèntiques. L’home en canvi no té “essència masculina” prefigurada com les dones, es llibertat .

3.2. El concepte de “gènere”

- a) “no es naix dona, s’esdevé dona...”
- b) Gènere: “Construcció cultural operada a través de l’educació i l’ensinistrament des de l’edat més primerenca” (López Pardina)
- c) Mascle o femella es biològic (sexe); home o dona es producte de la socialització (gènere)

4. LA TERCERA ONADA: ELS FEMINISMES DE LA SEGONA MITAT DEL S.XX

- a) La pluralitat de les concepcions feministes.
- b) No sols feminisme liberal, socialista o radical sinó també feminisme de la igualtat vs. de la diferència (front als homes); feminismes il·lustrats vs. poscolonials, cultural, materialista, comunitarista, multiculturalista, feminisme queer.
- c) El feminisme liberal: Betty Friedan i “la mística de la feminitat”
  - i) BF analitzarà la producció de missatges llançats sobre les dones després de la 2GM, una producció de missatges que perseguirà la tornada de les dones a la llar.
  - ii) Betty Friedan reprendrà qüestions plantejades en “El segon sexe” però no ho farà en clau filosòfica, sinó d’anàlisi social. Un discurs que identifica a la dona en exclusiva com a mare i esposa, tancant tota possibilitat de realització personal i culpant totes aquelles que no assumeixen el rol de viure per als altres.
  - iii) La insatisfacció de les dones amb el seu rol de mestresses de la llar, esposes i mares. Aquest malestar es conceptualitzat per Friedan com “el malestar que no té nom”. Un rol que s’imposa sobre les dones i les veu com a éssers castrats e incomplets, sense projecte vital propi.
  - iv) Les crítiques que es llancen sobre l’obra de BF, per part d’una de les més radicals com és bell hooks (1884) i altres, “son un grup selecte de dones blanques, casades, de classe mitjana o alta i amb educació universitària: mestresses de la llar avorrides, cansades de tenir massa temps lliure, de la llar, dels fills, del consumisme, que volen més de la vida...”
  - v) Friedan no parlava de dones sense home, ni fills, ni casa. Ignora les dones blanques pobres. “No deia si per realitzar-se era millor ser minyona, obrera, dependenta o prostituta que una ociosa mestressa de la llar”.
- d) El feminisme radical y els moviments socials: “allò personal és polític”.
  - i) Insatisfacció amb les propostes del feminisme liberal que s’accontenten amb una sèrie de drets formals.
  - ii) Apareixerà de la mà dels moviments socials dels 60 (maig francès a Europa), drets civils de la població negra (Amèrica).
  - iii) Decebutades amb els companys de lluita.
    - La “revolució sexual” també qüestionada
    - Firestone “la dialèctica del sexe”
      - 1. Anàlisi polític de l’amor (baluard de l’opressió de les dones)
  - iv) El feminisme radical trencarà amb la dicotomia liberal dels àmbits públic i privat.